

HI3 kertaus keskeisiä käsitteitä

2025

Lista A ajopuuteoria - noottikriisi

1.2.

ajopuuteoria

teoria jatkosodan synnystä; sen mukaan Suomi ajautui sotaan suurvaltojen pelinappulana tahtomattaan; jatkosota nähtiin talvisodan jatkeena; teoria syntyi jo 1940-luvulla; ks. Koskiveneteoria

koskiveneteoria

teoria jatkosodan synnystä; 1960-luvulla ulkomaalaisten tutkijoiden luoma teoria, jonka mukaan Suomi joutui jatkosotaan omasta tahdostaan; maailmanpoliittinen tilanne kehittyi kohti sota ja Suomen hallitus teki sellaisia poliittisia päätöksiä, jotka sitoivat Suomen Saksan rinnalle sotaan Neuvostoliittoa vastaan

ehetytyspolitiikka

politiikka, jonka tavoite oli yhtenäistää kansa vuoden 1918 sisällissodan jälkeen ja luoda mm. lainsäädännöllä työvälle olosuhteet, jotka poistavat tyytymättömyyttä ja vähentävät radikalismia

1.3.

Suomen ja Neuvostoliiton (NL) ulkopoliittinen kriisi 1961, jossa NL ehdotti YYA-sopimuksen mukaisia sotilaallisia konsultaatioita eli neuvotteluita; nootin motiivit epäselvät; liitetty sekä kylmään sotaan että Suomen sisäpolitiikkaan; kriisi laukesi maiden johtajien henkilökohtaisilla neuvotteluilla.

Lista A IKL-Lex Kallio

1. **Isänmaallinen Kansanliike (IKL)**
lapuanliikkeen lopettamisen jälkeen vuonna 1932 perustettu oikeistoradikaalinen puolue; vaikutteita Euroopan fasisteilta ja kansallissosialisteilta; sai eduskunnassa vähäistä kannatusta, lakkautettiin ”fasistisena järjestönä” välirauhansopimuksessa 1944

2. jääkärit (jääkäri-liike)

itsenäisyysliike, joka pyrki irrottamaan Suomen Venäjästä; noin 2 000 jääkäriä hankki vuosina 1915–18 koulutuksen Saksassa, suurin osa osallistui sisällissodassa valkoisten puolelle; muodostivat itsenäisen Suomen armeijan rungon ja toimivat johtotehtävissä vuosien 1939–45 sodissa

1.3. Lex Kallio

maatalousministeri Kyösti Kallion mukaan nimetty maanhankintalaki vuodelta 1922; antoi tilattomille oikeuden lunastaa itselleen maata, pakkolunastuksiin ei juuri ryhdytty, koska tarvittava maa saatiin lähes kokonaan valtion alueista

Lista A Me vaadimme –ohjelma -

- 1.SDP:n julkaisema poliittinen vaatimuslista marraskuun 1917 yleislakon yhteydessä; tavoitteina mm. kahdeksan tunnin työpäivä ja torpparien vapauttaminen
- 2.Saksan ja Neuvostoliiton 23.8.1939 solmima hyökkäämättömyyssopimus, johon sisältyi salainen etupiirijako
- 3.Suomen ulkopoliittikka Kekkonen presidenttikaudella (1956–81); tavoitteena pitää hyvät suhteet Neuvostoliittoon ja Suomi suurvaltojen ristiriitojen ulkopuolella
- 4.riippuvaiseksi Neuvostoliitosta; taustalla NL:n vaikutusvallan kasvu ja sen mielipiteen ylikorostuminen Suomen ulko- ja sisäpolitiikassa 1960–80-luvuilla
- 5. 1945–46 oikeudenkäynti kahdeksaa Suomen poliitikkoa tai johtavaa virkamiestä vastaan, joiden syytettiin edistäneen jatkosodan syttymistä tai vaikeuttaneen rauhan solmimista; taustalla liittoutuneiden ns. Lontoon sopimus, jonka mukaan että “rikoksiksi rauhaa vastaan” voidaan tuomita teot, jotka eivät ole olleet tekohetkellä rikoksia; Ryti sai lopulta kymmenen vuotta vankeutta ja muut syytetyt lyhyempiä vankeusrangaistuksia

Lista B asekatkenta - ETYK

1. Laaja aseidenkatkentaoperaatio, joka toteutettiin joukkojen kotiuttamisen yhteydessä syksyllä 1944; jatkosodan päättymisen jälkeen Suomessa pelättiin, että Neuvostoliitto yrittäisi miehittää maan; ja eri puolille maata varastoitiin aseita ja sotatarvikkeita sissisotaa varten; toiminta oli rauhansopimuksen vastaista; ja lähes 1500 henkilöä tuomittiin asekatkennasta vankeusrangaistuksiin vuosina 1947-50
2. EEC oli vuonna 1957 perustettu Euroopan talousyhteisö, jonka tavoitteena lisätä ja parantaa taloudellista yhteistyötä Euroopassa; pidetään yhtenä EU:n perustamissopimuksista; vapaakauppasopimus Suomen kanssa 1973
3. 1970-luvulla alkanut Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi, jonka ensimmäinen seurantakokous pidettiin Helsingissä 1975; Etyk muuttui Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöksi (Etyj) vuonna 1995

Lista B kauttakulkusopimus – Paasikiven-Kekkonen -linja

1. Kauttakulkusopimus on Suomen ja Saksan välillä syksyllä 1940 solmittu sopimus, joka mahdollisti saksalaisten joukkojen kulkemisen Suomen läpi Saksan miehittämään Pohjois-Norjaan
2. Kollektiivinen turvajärjestelmä on turvallisuuden muoto, joka syntyy, kun suuri joukko valtioita liittyy samaan järjestöön ja sitoutuu olemaan hyökkäämättä toistensa kimppuun; tällaisia ovat olleet esimerkiksi pyhä allianssi, Kansainliitto ja YK
- 1.3. Paasikiven-Kekkonen-linja: Suomen ulkopolitiikka Kekkonen presidenttikaudella (1956–81); tavoitteena pitää hyvät suhteet Neuvostoliittoon ja Suomi suurvaltojen ristiriitojen ulkopuolella

Lista B miekantuppipäiväkäskey – Ryti-Ribbentrop

1. Miekantuppipäiväkäskey: Mannerheimin jatkosodan alun päiväkäskey, jossa hän lupaa, ettei lepää ennen kuin Karjala, Aunus ja muut alueet on vapautettu; aiheutti poliittisen skandaalin, koska tulkittiin suunnitelmaksi luoda Suur-Suomi.

2. Mäntsälän kapina: lapuanliikkeen helmikuussa 1932 organisoima kapina; tavoitteena painostaa hallitusta eroamaan; kireä tilanne päättyi verettömästi presidentti Svinhufvudin radiopuheeseen; johti lapuanliikkeen päättymiseen

3. **Ryti-Ribbentrop-sopimus:**

Lista B suomettuminen-

1. Suomettuminen

Länsi-Saksassa 1960-luvulla syntynyt halventava termi (finnlandisierung), jolla tarkoitettiin jonkin maan joutumista ulkopoliittisesti Suomen asemaan eli riippuvaiseksi Neuvostoliitosta; taustalla NL:n vaikutusvallan kasvu ja sen mielipiteen ylikorostuminen Suomen ulko- ja sisäpolitiikassa 1960–80-luvuilla; termiä käytettiin Euroopassa etenkin 1970-luvulla, jolloin pelättiin NL:n vaikutusvallan kasvua

2. Yöpakkaset

Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden viileneminen vuosina 1958–59; taustalla kylmä sota ja NL:n kasvanut epäluottamus Suomea kohtaan sekä kommunistien jättäminen pois Suomen hallituksesta vuoden 1958 eduskuntavaalien jälkeen